

TEN, VIDUJE / INTÉRIEUR

Vieno veiksmo opera

Giedriaus Kuprevičiaus libretas pagal to paties pavadinimo belgų simbolisto Maurice Maeterlinck'o (1862-1949) pjesę Intérieur (1894). Į lietuvių kalbą vertė Petras Vaičiūnas.

VEIKIA

scenoje:

TĖVAS (tyli)

MOTINA (tyli)

PIRMA MERGAITĖ (tyli)

ANTRA MERGAITĖ (tyli)

VAIKAS (miega)

salėje:

SENIS (dainuoja)

PIRMAS SVETIMŠALIS (dainuoja)

ANTRAS SVETIMŠALIS (dainuoja)

TREČIAS SVETIMŠALIS (dainuoja)

MORTA (dainuoja)

MARIJA (dainuoja)

[Po visiškoje tamsoje skambančio įvadinio kompozitoriaus ŽODŽIO kyla uždanga ir apšviestoje scenoje matome TĖVĄ, MOTINĄ, dvi jaunas MERGAITES ir MIEGANTĮ VAIKĄ. Visų judesiai, išskyrus Vaiką, neskubūs, lėti ir tartum dieviški. Tuo tarpu salėje išsidėstę keturkampiu stovi trys SVETIMŠALIAI ir SENIS. PIRMAS SVETIMŠALIS ir SENIS yra arčiau scenos kairėje ir dešinėje pusėse, bet ne arčiau VI-tos eilės. ANTRAS ir TREČIAS SVETIMŠALIAI yra taipogi skirtingose pusėse gale salės. Kiekvienas turi mikrofoną ir pageidautina, kad jo balsas skambėtų iš tos vietos, kurioje atlikėjas randasi. Su pirma fraze kiekvienas salėje esantis dainininkas apšviečia save elektriniu žibintuvėliu].

1 scena

SENIS. Jie niekad čionai neateina. Durys užrakintos ir langinės uždarytos. Bet šioje pusėje nėra langinių ir aš matau šviesą. Taip, jie tebesėdi prie žiburio. Gerai, kad jie mūsų neišgirdo. Ką gi tuomet būtume darę?

PIRMAS SVETIMŠALIS. Ką gi mes dabar darysime?

SENIS. Visų pirmiausia aš norėčiau pažiūrėti, ar jie visi viduje. Taip, aš matau tėvą, jis sėdi ir laukia padėjęs rankas ant kelių. O motina atsirėmė į stalą.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Jie žiūri į mus, jie žiūri.

SENIS. Ne, jie nežino, į ką taip žiūri. Jie negali mūsų matyti – mes tamsoje. Nesiartinkite. Abi seserys taip pat viduje. Jos siuvinėja neskubėdamos.

PIRMAS SVETIMŠALIS. O vaikas miega.

SENIS. Laikrodis rodo devintą.

ABU. Jie nesitiki ir tyli. *[Maža pauzė]*

2 scena

ANTRAS SVETIMŠALIS. Ar negalima taip padaryti, kad mus pastebėtų tėvas ir ženklų jį pašaukti. Jis atsigręžs į mūsų pusę. Norite, aš pabelsiu į langą. Turi gi kas nors iš jų sužinoti anksčiau, negu kiti.

SENIS. Aš nežinau, kurį pasirinkti. Reikia elgtis labai atsargiai. Tėvas senas, motina serga, seserys pernelyg jaunos. Ir jie visi ją mylėjo, kaip niekuomet nemylės. Ne, neikite prie lango, tai būtų visų blogiausia.

ANTRAS SVETIMŠALIS. Turi gi kas nors iš jų sužinoti anksčiau, negu kiti...

SENIS. Geriau jiems pasakyti apie tai kaip galima paprasčiau, ir neatrodyti pernelyg nuliūdusiems. Mes pabelsime į duris ir įeisime, tartum nieko nėra atsitikę. Aš įeisiu pirmas. Mano atvykimas jų nenustebins – aš jiems kartais atnešu gėlių ir vaisių, ir po keletą valandų praleidžiu su jais.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Tad kam mums eiti drauge? Eikite vienas.

ANTRAS SVETIMŠALIS. Vienas...

ABU SVETIMŠALIAI. Mes palauksime, kol mus pašauks... Mes – perėjūnai, svetimšaliai.

SENIS. Geriau eiti drauge. Kai atneši žinią ne vienas, ji ne tiek nustebina. Jeigu aš įeisiu vienas, tai turėsiu iš karto kalbėti ir jie sužinos viską iš karto. Ir nebeturėsiu ką jiems sakyti; aš bijau tylos, kuri įsiviešpatauja, pratarus paskutinį žodį apie nelaimę. Geriau eiti drauge, tuomet aš galiu kalbėti apie tai iš tolo, ir papasakoti jiems, kaip ją rado, kaip ji plaukė upėje sudėjusi rankas...

TREČIAS SVETIMŠALIS. Jos rankos nebuvo sudėtos; jos buvo prie šonų.

SENIS. Matote, žodžiai patys liejasi, ir žinia apie nelaimę mažėja tarp įvairių smulkmenų. Abejingi, patys nežinodami, nusineša su savimi dalį sielvarto.

3 scena

SENIS. Jūsų drabužiai sušlapo.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Tik apsiausto kraštas.

SENIS. Jums šalta?

PIRMAS SVETIMŠALIS. Buvau įbridęs į vandenį.

SENIS. Ar seniai ją buvote radę?

TREČIAS SVETIMŠALIS. Neseniai.

ANTRAS SVETIMŠALIS. Mes ėjome į kaimą.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Buvo jau vėlu, ir krante darėsi tamsu. Aš ėjau, žiūrėdamas į upę, nes ji buvo šviesesnė negu kelias.

TREČIAS SVETIMŠALIS. Ji buvo šviesesnė negu kelias.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Ir staiga pastebėjau kažką keisto upėje. Ir tuomet...

ANTRAS SVETIMŠALIS. ...mes prisiartinome...

PIRMAS SVETIMŠALIS. Ir pamatėme jos plaukus.

TREČIAS SVETIMŠALIS. Jie vingiavo nuo galvos...

ANTRAS SVETIMŠALIS. ...ir sukosi vandens tėkmėj *[maža pauzė]*

VISI SVETIMŠALIAI. Jos atsisuko į mus.

TREČIAS SVETIMŠALIS. Jos tik galvas atgręžė.

ANTRAS SVETIMŠALIS. Gal aš per garsiai kalbėjau...

PIRMAS SVETIMŠALIS. O vaikas tebemiega.

TREČIAS SVETIMŠALIS. Jos jau nebežiūri į mus. Jau valanda kai ji mirė.

4 scena

SENIS. (kartu iš kulisy skambančiu su sopranu) Dar šį rytą ji buvo gyva. Aš ją netikėtai sutikau einančią iš bažnyčios, ir ji man pasakė, kad keliaujanti (sopranas) „*į kitą upės krantą*“ ir nežinanti, kada ją vėl pamatysiu. Ji šypsojosi taip, (sopranas) „*kaip šypsosi tie*“, kurie taip nori tylėti ir bijo, (sopranas) „*kad juos supras*“. Joje tartum baigė blėsti visos viltys. Ji beveik nežiūrėjo į mane... Ištisis mėnesius mes gyvename su tais, kurie jau nebeprisklaido šiam pasauliui. Patys nežino, kas jie... (sopranas atkartoja „*nežino jie, nežino jie, nežino jie...*)

5 scena

PIRMAS SVETIMŠALIS. Valstiečiai ją matė vaikščiojant krantu iki pat vakaro. Galvojo – gėles renka. Gal būt jos mirtis...

SENIS. Nežinia, niekas nieko nežino... Vakar vakare ji sėdėjo ten, viduje, ir nieko nebūtum pastebėjęs, žiūrėdamas į juos, jei nieko nebūtų atsitikę. Kasdieninis gyvenimas darosi suprantamas tik tada, kai įvyksta kas nors nepaprasto. Kokia tai buvo kenčianti ir naivi siela, jeigu sakė tai, ką privalėjo sakyti, ir darė tai, ką privalėjo daryti.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Dabar jos tyliai šypsos viduje.

ANTRAS SVETIMŠALIS. Šiandien jie jos nebelaukia...

PIRMAS SVETIMŠALIS. Štai tėvas rodo į vaiką.

TREČIAS SVETIMŠALIS. Motina bijo jį pažadinti.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Jos jau nebedirba.

ANTRAS SVETIMŠALIS. Įsiviešpatavo gili tyla.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Jos numetė baltų šilkinių siūlų kamuolėlį.

TREČIAS SVETIMŠALIS. Jie žiūri į vaiką.

PIRMAS SVETIMŠALIS. O vaikas miega.

ANTRAS SVETIMŠALIS. Jie nežino, kad į juos žiūri.

TREČIAS SVETIMŠALIS. Jie pakėlė akis, bet nieko nemato.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Jie atrodo laimingi, bet gal tik taip atrodo.

SENIS. Jie galvoja, kad jiems negresia pavojus. Jie uždarė duris, o ant langų uždėjo langines, sutvirtino senų namų sienas, trejas duris užsklendė skląščiais. Jie viską padarė, ką tik numatė...

1 sekvencija

[Pro žiūrovų salės kairiąsias galines duris įeina MARIJA. Durys lieka atviros, stipri šviesa veržiasi į salę]

MARIJA. Jie eina!

SENIS. Marija, tai tu? Kur jie?

MARIJA. Jie eina, jie leidžiasi nuo paskutinės kalvos, jie eina tylėdami.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Daug jų?

ANTRAS SVETIMŠALIS. Kuriuo keliu jie eina?

MARIJA. Visas kaimas lydi. Jie eina takais. Jie eina pamažu į priekį.

SENIS. Laikas...

ANTRAS SVETIMŠALIS. Mes dar nieko nepasakėme.

SENIS. Jie laukia.

MARIJA. O, kokia ramybė nuo jų dvelkia!

PIRMAS SVETIMŠALIS. Tyliau – abi seserys suvirpėjo.

MARIJA. Suvirpėjo.

ANTRAS SVETIMŠALIS. Jos keliasi.

TREČIAS SVETIMŠALIS. Eina prie langų.

MARIJA. Žiūri.

ANTRAS SVETIMŠALIS. Klausosi.

MARIJA. Klausosi.

TREČIAS SVETIMŠALIS. Vyresnioji šypsosi tam, ko ji nemato.

MARIJA. Nemato.

PIRMAS SVETIMŠALIS. O pirmosios akys pilnos baimės.

SENIS. Tyliau, žmogaus sielos ribos nežinomos. *[pauzė]*

MARIJA. Kaip jos ilgai žiūri! Jos žiūri į ten, o tuo tarpu nelaimė ateis iš čia.

ANTRAS SVETIMŠALIS. kažkas juda ten, kur pievos.

MARIJA. Tai minia. Jie dar toli.

TREČIAS SVETIMŠALIS. Jie eina.

ANTRAS SVETIMŠALIS. Kiek jų daug!

SENIS. Jie ateis, nežiūrint į viską.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Aš irgi juos matau. Jie eina pievomis.

SENIS. Ir kartu artinasi nelaimė. Niekas negali sutrukdyti jų ėjimui. Nelaimė turi savo tikslą ir ji eina savo keliu. Ji nežino nuovargio ir privalo eiti į priekį.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Jos traukiasi nuo langų.

MARIJA. Bučiuoja motiną.

ANTRAS SVETIMŠALIS. Glosto vaikui plaukus.

TREČIAS SVETIMŠALIS. Dabar tyli visi.

MARIJA. Jos vėl eina prie motinos.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Tėvas žiūri į laikrodį.

MARIJA. Jie tarsi meldžiasi, patys to nežinodami.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Jie tarsi klausosi pačių savęs.

MARIJA. Ne! Nesakykite jiems šiandien apie tai!

SENIS. Jeigu nebūtų nieko atsitikę, tai man vis tiek ta jų tokia ramybė būtų baisi. Jie pernelyg tiki šiuo pasauliu. Jie sėdi ten atskirti nuo priešo menkais langais, ir galvoja, kad nieko neatsitiks, jei durys užrakintos. Jie nežino, kad pasaulis nesibaigia prie namų slenkščio. Jie taip pasitiki savo mažu gyvenimu, kad net neįtaria, kiek daug žmonių žino apie jį daug daugiau, negu jie; ir kad aš, silpnas senis, čia laikau dviejuose žingsniuose nuo jų visų jų laimę savo rankose, kurių nedrįstu atgniaužti.

2 sekvencija

[Pro žiūrovų salės dešiniąsias galines duris įeina MORTA. Durys lieka atviros ir stipri šviesa veržiasi į salę]

MORTA. Jie eina, jie čia, jie čia!

SENIS. Morta, tai tu?

MORTA. Aš juos atvedžiau čionai ir pasakiau, kad lauktų... Jie neverkia? Jūs jiems nieko dar nepasakėte? Tuomet aš pati pasakysiu apie tai. Jie ilgiau laukti negali! Koks didelis jų kantrumas!

SENIS. Nežiūrėkite į juos, kol jie nesužinos.

MORTA. Aš nori eiti ten, į vidų.

SENIS. Ne, jūs paliksit čia ir nežiūrėsit. Kam jums regėti juos tą valandą, kai prieš jų akis pasirodo mirtis. Neatsigręžkite, jei ims kas šaukti, ar bus tyla, tokia kapų tyla. Tuomet tuo labiau neatsigręžkite!

[SENIS pamažu pradeda slinkti scenos link, dingsta šoninėse kulisose ir daugiau nebepasirodo. Iš fojė aidi vis stiprėjantis artėjančios minios garsas]

6 scena

TREČIAS SVETIMŠALIS. Tyliau, nekalbėkite!

MORTA. Ar ji atidaro duris?

ANTRAS SVETIMŠALIS. Ne, ji jas uždaro.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Jis dar kartą pabeldė.

MARIJA. O ji vėl prie motinos.

TREČIAS SVETIMŠALIS. Jis dar kartą pabeldė.

ANTRAS SVETIMŠALIS. Dar kartą pabeldė.

MORTA. Dar kartą pabeldė.

PIRMAS SVETIMŠALIS. O vaikas vis miega.

MARIJA. Jis eina prie durų.

TREČIAS SVETIMŠALIS. Jis skląstį atsklendžia.

ANTRAS SVETIMŠALIS. Ir praveria duris.

MARIJA. Jis atidaro duris.

MORTA. Ir žengia žingsnį atgal.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Tyliau, jis įėjo.

VISI. Tyliau, jis įėjo. Jis ten, viduje.

[instrumentinė pauzė]

MARIJA. Jis nedrįsta pasakyti.

ANTRAS SVETIMŠALIS. Žiūri į mus.

TREČIAS SVETIMŠALIS. Tyliau.

MARTA. Jie sėdasi...

MARIJA. Motina tuojau supras.

PIRMAS SVETIMŠALIS. Dar nepasakė. [ilga pauzė]

7 scena

CHORAS. Jis viską pasakė iš karto. Jis pasakė! Jis pasakė viską iš karto! Jis pasakė viską iš karto!

PIRMAS SVETIMŠALIS. O vaikas tebemiega! Tebemiega vaikas! Tebemiega vaikas! Vaikas tebemiega! [kartoja daugybę kartų]

MARIJA. Tebemiega, tebemiega vaikas!

CHORAS, MARIJA, MORTA, TRYS SVETIMŠALIAI. Vaikas tebemiega! Vaikas tebemiega! Vaikas tebemiega! [kartoja daugybę kartų]

[MARIJA ir MORTA išbėga į šonines kulisas. TĒVAS, MOTINA ir dvi MERGAITĒS išsiskirsto ir palieka sceną. ANTRAS ir TREČIAS SVETIMŠALIAI grįžta į savo pradines pozicijas. Scenoje lieka vienintelis MIEGANTIS VAIKAS, kuris, lyg koks somnambulas, pamažu eina scenos gilumon. Tuo metu plyšta namo siena. Uždanga].